

บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาล
ของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10

The Abbots' Roles in Monasteries Management
in accordance with Good Governance Principles under
the Sangha Region 10



¹พระมหาคณอง จันทร์คำลอย, ²อติพร เกิดเรือง และ³ประยูทธ สวัสดิ์เรียวกุล

¹Phramaha Kanong Chankamlod, ²Atiporn Gerduang and ³Prayuth Swadriokul

มหาวิทยาลัยชินวัตร, ประเทศไทย

Shinawatra University, Thailand.

¹Kanong_225@hotmail.com

Received May 10, 2020; Revised July 12, 2020; Accepted August 25, 2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ว่าด้วยกฎระเบียบ ข้อบังคับและหลักธรรมาภิบาล ต่อบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะภาค 10 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัด ตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะภาค 10 3) เพื่อศึกษาบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัด ตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะภาค 10 ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) คือ 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์จำนวน 24 คน โดยการวิเคราะห์เนื้อหา 2) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ของประชาชนในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10 จำนวน 6 จังหวัด จำนวน 400 คน โดยการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่า ปัญหาการจัดการบริหารกิจการคณะสงฆ์และหลักธรรมาภิบาล ต่อบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัด ตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะภาค 10 1) การเผยแผ่ศาสนา ขาดการวางแผนเชิงรุก 2) การศาสนศึกษาขาดแคลนงบประมาณอุดหนุน 3) การศึกษาสงเคราะห์ ขาดการมีส่วนร่วม 4) การสาธารณสงเคราะห์ ขาดการวางแผน 5) การสาธารณูปการ การขัดแย้งกับชุมชน 6) การปกครองขาดโครงสร้างที่เหมาะสม และงานวิจัยเชิงปริมาณพบว่า ปัจจัยการจัดการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ส่งผลต่อบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัด ตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะภาค 10 ภาพรวมอยู่ในระดับมากคือ ด้านการศาสนศึกษา ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.69) โดยตัวแปรทำนายทั้ง 4 ตัวได้แก่ ด้านศาสนศึกษา ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ และด้านการปกครอง สามารถทำนายบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะภาค 10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.513 มีอำนาจทำนายร้อยละ 25.20 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการทำนายมีค่า 1.990 และปัจจัยธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัด ตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะภาค 10 ภาพรวมอยู่ในระดับมากคือหลักความโปร่งใสและหลักการมีส่วนร่วม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.57, 0.66) โดยตัวแปรทำนายทั้ง 4 ตัวได้แก่ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านความคุ้มค่า และด้านหลักการตอบสนอง สามารถร่วมกันทำนายบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัด ตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะภาค 10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.691 มีอำนาจทำนายร้อยละ 47.80 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการทำนายมีค่า 1.863

ข้อเสนอแนะ ศึกษาทัศนคติของชุมชนที่มีภูมิลำเนาฐานรอบศาสนสถาน นำงานวิจัยมาปรับปรุงและยกระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์และนำสู่ภาคปฏิบัติร่วมกันเพื่อสร้างสันติสุขให้กับชุมชน

คำสำคัญ : เจ้าอาวาส, คณะสงฆ์ภาค 10, ธรรมาภิบาล

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study problems of the administration of Sangha affairs regarding rules, regulations and good governance towards the abbots' roles in monasteries management in accordance with good governance principles under the Sangha Region 10; 2) to study factors affecting the abbots' roles in monasteries management in accordance with good governance principles under the Sangha Region 10; 3) to study the abbots' roles in monasteries management in accordance with good governance principles under the Sangha Region 10. The researcher used the Mixed Methods Research which was composed of: 1) Qualitative Research by interviewing 24 persons and analyzing the contents; and 2) Quantitative Research by collecting data from the questionnaires of sampling groups of 400 persons in 6 provinces by using linear regression analysis.

The qualitative research found that the problems of the administration dimension of monastic affairs and good governance principles towards the abbots' roles in monasteries management in accordance with good governance principles under the Sangha Region 10 were: 1) Propagation - lack of proactive planning; 2) Religious education - lack of supporting budget; 3) Welfare education - lack of participation; 4) Public welfare - lack of planning; 5) Public facilities - conflicts with the community; and 6) Governance - lack of a proper structure. In addition, the quantitative research found that the factor of the clergy administration dimension affecting the abbots' roles in monasteries management in accordance with good governance principles under the Sangha Region 10 was religious education with overall at high level ($\bar{X} = 4.52$, S.D.=0.69). The four predictive variables including religious education, public welfare, public facilities and governance were able to predict the abbots' roles in monasteries management in accordance with good governance principles under the Sangha Region 10 with statistical significance at the level of 0.05, with the multiple correlation coefficient equal to 0.513, with the prediction power of 25.20 percent, and the standard error of prediction was 1.990. Good governance factors affecting the abbots' roles in monasteries management in accordance with good governance principles under the Sangha Region 10 were overall at high level. The principles of transparency and participation were at the highest level ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.57, 0.66). The four predictive variables including the rule of law, participation, worthiness, and responsiveness were able to predict the abbots' roles in

monasteries management in accordance with good governance principles under the Sangha Region 10 with statistical significance at the level of 0.05, with the multiple correlation coefficient equal to 0.691, with the prediction power of 47.80 percent, and the standard error of prediction was 1.863.

Recommendations include: studying the attitudes of communities domiciled around religious sites; bringing research results to improve and upgrade the administration of the Sangha affairs; and putting into common practice for creating peace in the community.

Keywords : Abbots, the Sangha Region 10, Good Governance

บทนำ

สังคมไทยประกอบไปด้วยสถาบันทางสังคมหลายสถาบัน แต่สถาบันที่มีความใกล้ชิดกับคนในสังคมมากที่สุดและเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมคือ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและสถาบันพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะสถาบันพระพุทธศาสนานั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าประชาชนส่วนใหญ่ของสังคมไทยนั้นนับถือพระพุทธศาสนา ฉะนั้นพระพุทธศาสนาจึงมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในชาติ

วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของบรรดาพุทธศาสนิกชนทำหน้าที่ในการวางรากฐานความเจริญให้แก่สังคม ส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นความมั่นคงให้แก่สังคม ส่งเสริมประสิทธิภาพการควบคุมทางสังคมหรืออาจกล่าวได้ว่า วัดเป็นศูนย์กลางของศาสนาพุทธและวัฒนธรรมที่ผู้คนใช้เป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิตและเป็นเอกลักษณ์ของสังคม (จุฬารัตน์ บุญยากร, 2550) ซึ่งจะพบได้จากการแสดงออกทางศิลปะ วรรณคดี คติธรรม ขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัดและพระสงฆ์ยังมีบทบาทเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของคนในสังคมตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายประสงค์นอกจากจะมีบทบาทเป็นผู้นำทางกิจกรรมเป็นผู้นำทางด้านจิตใจของคนในสังคมแล้วประสงค์ยังมีบทบาทต่อสังคมส่วนรวมในด้านต่างๆมากมาย เช่นการพัฒนาสังคมการสังคมสงเคราะห์การสงเคราะห์ผู้ตกทุกข์ได้ยากผู้ที่ได้รับความลำบากหรือกระทั่งการช่วยแก้ไขปัญหาดังที่เกิดขึ้นในสังคม (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2542:17) โดยมีพระสงฆ์เป็นตัวแทนของวัด ในการแสดงบทบาทต่างๆเป็นผู้นำทางจิตใจของ

ประชาชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพ เชื่อถือ และการร่วมมือกันให้เกิดความสามัคคีความ เป็นระเบียบเรียบร้อย ความคาดหวังของประชาชนต่อวัดและพระสงฆ์จึงมีอยู่ในระดับสูงที่ว่า วัดควรจะเป็นต้นแบบทางด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมความเป็นระเบียบเรียบร้อยความ สะอาด เป็นแหล่งเรียนรู้โดยเฉพาะด้านศีลธรรมจริยธรรม ขนบธรรมเนียม ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นเป็นแหล่งให้การสงเคราะห์ทางด้านการศึกษาแก่เด็กและ เยาวชน เป็นแหล่งรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่เกิดจากท้องถิ่นสามารถนำมาถ่ายทอดได้ อย่างถูกต้องเหมาะสม วัดควรจะเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการสร้างความเข้มแข็งให้กับ ชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งในห้วงระยะเวลาที่ผ่านมาการบริหารจัดการวัดอาจจะมีข้อบกพร่องบาง ประการ (พระครูพิศาลธีรธรรม, 2553:99) เช่น เจ้าอาวาสบางรูปอาจจะขาดวิสัยทัศน์ ขาด เป้าหมายในการบริหารจัดการวัดที่ชัดเจน ไม่เอื้ออำนวยให้มีการมีส่วนร่วมของพระภิกษุรูป อื่นหรือกรรมการวัดในการบริหารจัดการวัด ไม่เปิดใจรับฟังข้อเสนอแนะของพระภิกษุ สามเณรและอุบาสกอุบาสิกาในการบริหารจัดการวัด ไม่บริหารจัดการวัดโดยใช้หลักธรรมาภิ บาล ปัญหาในการจัดการการเงินของวัดที่ไม่โปร่งใสปัญหาในการคัดเลือกบุคลากรในการทำ หน้าที่ต่างๆ อย่างเสมอภาค ปัญหาในการประพฤติตัว การมีภาวะผู้นำ การกระจายอำนาจใน การปกครอง (พระครูวิสุทธาสนันท์คุณ, 2554 :148)

จากการที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงปัญหาในการบริหารจัดการวัดใน ปัจจุบัน จึงมีความสนใจที่ศึกษา บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรร มาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10 เพื่อจะได้เป็นข้อมูลในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิ บาลที่เหมาะสมในการบริหารจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ธรรมาภิบาล บทบาทของเจ้า อาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมา-ภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10
3. เพื่อศึกษาบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดใน สังกัดคณะสงฆ์ภาค 10

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่ได้ข้อมูลมาจากการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Study) เป็นหลักและวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในการดำเนินการวิจัย (Creswell & Garrett, 2008 :66-83) โดยภายหลังจากได้ข้อมูลเชิงปริมาณแล้ว นำมาใช้ในการกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์แนวลึกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ (In-depth interview of experts) เพื่อเป็นข้อมูลเสริมหรือเทียบเคียง โดยมีรายละเอียดตามขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรคือ การศึกษานี้มีขอบเขตด้านพื้นที่เฉพาะวัดในเขตปกครองของคณะสงฆ์ภาค 10 จำนวน 4,500 วัดใน 6 จังหวัด (กรมการพุทธศาสนา, 2560 :7)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารจากฝ่ายพระสงฆ์และฝ่ายฆราวาส จากวัด 4,500 วัด จำนวน 9,000 คน ได้มาจากการคำนวณโดยสูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1973 :398) ได้กลุ่มตัวอย่างฝ่ายพระสงฆ์ จำนวน 202 รูป แบ่งเป็นจังหวัดละ 34 รูป จำนวน 6 จังหวัด และ ฝ่ายฆราวาสจำนวน 198 คน แบ่งเป็นจังหวัดละ 33 คน จำนวน 6 จังหวัด

กลุ่มเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาล: กรณีศึกษาวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 ได้แก่ ผู้บริหารจากกรมการศาสนา จำนวน 4 คน พุทธศาสนาจังหวัด จำนวน 4 คน ผู้บริหารจากคณะสงฆ์ภาค 10 จำนวน 10 คน และ ผู้บริหารท้องถิ่น จำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้น 24 รูป/คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาเรื่อง บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10 ใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการเผยแพร่ศาสนา 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ 5) ด้านสาธารณูปการ 6) ด้านการปกครอง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย แบบสอบถามมี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบเพียงตัวเลือกเดียวที่สอดคล้องกับตัวเองมากที่สุด

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10 ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบ Rating Scale ซึ่งมีเนื้อหาในด้านต่างๆ ใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการเผยแผ่ศาสนา 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ 5) ด้านสาธารณูปการ และ 6) ด้านการปกครอง

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10

4.การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และเสนอค่าสถิติ ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเชิงปริมาณ ของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) สถิติ t-test (บุญชม ศรีสะอาด, 2554).

2. การวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพ จะใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) และวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10 และนำผลที่ได้มาเรียบเรียงข้อมูลเพื่อนำไปอธิบายข้อมูลเชิงพรรณนาต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10 พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในภาพรวม

การบริหารกิจการคณะสงฆ์	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านการเผยแผ่ศาสนา	3.93	.63	มาก
2. ด้านการศาสนศึกษา	3.85	.63	มาก
3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์	3.82	.57	มาก
4. ด้านการสาธารณสงเคราะห์	3.80	.56	มาก
5. ด้านสาธารณูปการ	3.74	.60	มาก
6. ด้านการปกครอง	3.99	.57	มาก
รวม	3.86	.51	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = .51) เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการปกครอง ($\bar{X} = 3.99$) รองลงมาด้านการเผยแผ่ศาสนา ($\bar{X} = 3.93$) ด้านการศาสนศึกษา ($\bar{X} = 3.85$) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ($\bar{X} = 3.82$) และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ($\bar{X} = 3.80$) ส่วนด้านที่มีระดับน้อยสุดคือ ด้านสาธารณูปการ ($\bar{X} = 3.74$)

1. ความสัมพันธ์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ธรรมมาภิบาล บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10 พบว่า

1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกิจการคณะสงฆ์กับบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10 ทั้ง 6 ปัจจัย ได้แก่ ด้านการเผยแผ่ศาสนา ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการและด้านการปกครอง มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยธรรมาภิบาลกับบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10 ทั้ง 7 ปัจจัย ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบต่อสังคม หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักการตรวจสอบได้ หลักการตอบสนอง มีความสัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของเจ้าอาวาสกับการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10 ทั้ง 4 ปัจจัย ได้แก่ ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการดูแลเสนาสนะวัด ด้านการดูแลอาคันตุกะ และด้านการนำไปสู่การปฏิบัติ มีความสัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10 พบว่า

2.1 ปัจจัยการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุดเรียงลำดับจากน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปหาน้อย มีจำนวน 5 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านการสาธารณสงเคราะห์ (X4) ปัจจัยด้านการศาสนศึกษา (X2) ปัจจัยด้านการศึกษาสงเคราะห์ (X3) ปัจจัยด้านการสาธารณูปการ (X5) และปัจจัยด้านการเผยแพร่ศาสนา (X1) ตามลำดับ เป็นปัจจัยการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ส่งผลต่อบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10 ที่สามารถร่วมกันพยากรณ์บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10 ได้ร้อยละ 99.70

2.2 ปัจจัยธรรมาภิบาลที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุด มีจำนวน 5 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านหลักการตรวจสอบได้ (X6) ปัจจัยด้านหลักการมีส่วนร่วม (X4) ปัจจัยด้านหลักนิติธรรม (X1) ปัจจัยด้านหลักความโปร่งใส (X5) และปัจจัยด้านหลักการตอบสนอง (X7) ตามลำดับ เป็นปัจจัยธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10 ที่สามารถร่วมกันพยากรณ์บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10 ได้ร้อยละ 82.90

2.3 ปัจจัยบทบาทของเจ้าอาวาสที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุดคือปัจจัยทั้ง 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านการดูแลอาคันตุกะ (X3) ปัจจัยด้านการพัฒนาตนเอง (X1) ปัจจัย

ด้านการนำไปสู่การปฏิบัติ (X4) และ ปัจจัยด้านการดูแลเสนาสนะวัด (X2) ตามลำดับ เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10 ที่สามารถร่วมกันพยากรณ์ ได้ร้อยละ 80.80

3. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10 พบว่า ระดับบทบาทของเจ้าอาวาสในภาพรวม อยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับดังนี้คือ ด้านการดูแลเสนาสนะวัด ลำดับที่หนึ่ง รองลงมาคือ ด้านการดูแลอาคันตุกะ ด้านการพัฒนาตนเอง ลำดับที่สามและส่วนด้านการนำไปสู่การปฏิบัติ อยู่ในลำดับท้ายสุด

3.1 ด้านการพัฒนาตนเอง เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดคือ มีความเอาใจใส่ในการศึกษาพระธรรมวินัย เป็นพหูสูตรทางด้านหลักธรรมคำสั่งสอน เพื่อนำไปใช้อบรม สั่งสอนบรรพชิตและประชาชน เป็นลำดับแรก และมีการแสดงออกกับกิริยาเรียบร้อยถึงพร้อมด้วยมารยาทและข้อวัตรปฏิบัติตามแบบแผนของสมณะอยู่ในลำดับท้ายสุด

3.2 ด้านการดูแลเสนาสนะวัด เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดคือ ต้องมีความรู้ในการสร้าง ซ่อมแซม เสนาสนะต่างๆของวัดและการได้มาซึ่งวัสดุต่างๆอย่างชัดเจน ถูกต้อง เป็นลำดับแรกและมีความฉลาดในการจัดการภิกษุในวัดและอาคันตุกะที่เข้ามาพักอาศัยโดยคำนึงถึงลำดับพรรษา สุขภาพภาระหน้าที่และความสะดวกในการพักอาศัย อยู่ในลำดับท้ายสุด

3.3 ด้านการดูแลอาคันตุกะ เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดคือ ไม่มีความหวงแหนต่อที่อยู่อาศัยและเอาใจใส่ต่ออาคันตุกะตามความเหมาะสม เป็นลำดับแรกและให้การต้อนรับดูแลอาคันตุกะภิกษุที่เดินทางมาพักด้วยความเต็มใจ และแสดงความอ่อนน้อมตามลำดับพรรษา อยู่ในลำดับท้ายสุด

3.4 ด้านการนำไปสู่การปฏิบัติ เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดคือ ให้ความสำคัญต่อการสรุปการลงมือปฏิบัติเพื่อความสำเร็จ และแก้ไขอุปสรรคที่เกิดจากการนำไปสู่การปฏิบัติ (มุ่งแก้ไข ปรับปรุง) เป็นลำดับแรก และให้ความสำคัญต่อการระดมความคิดในการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน สร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการไหลตลอดในการก้าวสู่เป้าหมายร่วมกัน (มุ่งการคิด) อยู่ในลำดับสุดท้าย

ผลการวิจัยที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10 สรุปประเด็นที่น่าสนใจได้ดังนี้

1. ด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน มีความสำคัญและความจำเป็นต่อบทบาทของเจ้าอาวาสวัดที่ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดในการบริหารจัดการวัด นำหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ใช้ร่วมกับหลักพระธรรมวินัยทางศาสนา ใช้ร่วมกันกับหลักธรรมาภิบาล โดยนำหลักการดังกล่าวมาปรับให้เกิดความเหมาะสมและเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้เป็นแบบแผนในการนำมาปฏิบัติร่วมกันของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10 ต่อไป

2. ด้านธรรมาภิบาลในการบริหารวัด ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า นำหลักการธรรมาภิบาลทั้ง 7 ประการ มาใช้ร่วมกับหลักการบริหารจัดการตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เช่น คุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 หลักสัพบุริสธรรม 7 ประการ และการรักษาศีล 5 ของฆราวาสและประชาชนผู้เกี่ยวข้อง เป็นหลักการสำคัญที่ควรนำมาใช้ในการบริหารจัดการวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10

3. ด้านบทบาทของเจ้าอาวาส ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า บทบาทของเจ้าอาวาสทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการดูแลเสนาสนะวัด ด้านการดูแลอาคันตุกะ และด้านการนำไปสู่การปฏิบัติ มีความสอดคล้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการวัด

4. ผลการทดสอบสมมติฐาน

4.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10 พบว่า มีปัจจัยที่ส่งผล 5 ปัจจัยของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ได้แก่ ปัจจัยด้านการสาธารณสงเคราะห์ ปัจจัยด้านการศาสนศึกษา ปัจจัยด้านการศึกษาสงเคราะห์ ปัจจัยด้านการสาธารณูปการ และปัจจัยด้านการเผยแผ่ศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่า (R) เท่ากับ .998 และ (R²) เท่ากับ .997

4.2 ธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10 พบว่า มีปัจจัยที่ส่งผล 5 ปัจจัย ได้แก่ หลักการตรวจสอบได้ หลักการมีส่วนร่วม หลักนิติธรรม หลัก

ความโปร่งใส และหลักการ ตอบสนอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (R) เท่ากับ .911 และ (R^2) เท่ากับ .829

4.3 บทบาทของเจ้าอาวาสเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10 พบว่า มีปัจจัยทั้ง 4 ปัจจัยส่งผลต่อการบริหารจัดการวัดคือ ปัจจัยด้านการดูแลอาคันตุกะ ปัจจัยด้านการพัฒนาตนเอง ปัจจัยด้านการนำไปสู่การปฏิบัติ และปัจจัยด้านการดูแลเสนาสนะวัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี (R) เท่ากับ .899 (R^2) เท่ากับ .808

อภิปรายผล

บทบาทของเจ้าอาวาสวัดในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10 ผู้วิจัยขอนำเสนอประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10 ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของเจ้าอาวาสในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการดูแลเสนาสนะวัด อยู่ในลำดับแรก รองลงมาคือ ด้านการดูแลอาคันตุกะ ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านการนำไปสู่การปฏิบัติ อยู่ในลำดับสุดท้าย ขณะที่ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า บทบาทของเจ้าอาวาสให้ความสำคัญในด้านการพัฒนาตนเอง เป็นประเด็นหลักสำคัญ รองลงมาคือ ด้านการนำไปสู่การปฏิบัติ ด้านการดูแลเสนาสนะวัด และด้านการดูแลอาคันตุกะ เป็นลำดับสุดท้าย สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสมชาย ธมมวโร (2561) ที่พบว่า บทบาทและคุณสมบัติของเจ้าอาวาสในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีบทบาทที่สำคัญ 5 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการดูแลเสนาสนะวัด ด้านการนำไปสู่การปฏิบัติและด้านการดูแลอาคันตุกะ

2. บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า หลักการตอบสนอง อยู่ในระดับสูงสุด รองลงมาคือ หลักนิติธรรม และหลักความโปร่งใสเป็นลำดับสุดท้าย ส่วนผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการมุ่งเน้น ด้านหลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบคือ หากเจ้าอาวาส หรือพระสงฆ์มีการมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ตนเองและต่อส่วนรวมจะเป็นปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จได้เป็นอย่างดี หลักการมีส่วนร่วม

หลักคุณธรรม ที่นำไปปฏิบัติใช้ทั้งต่อพระภิกษุและประชาชน หลักนิติธรรมและหลักการตอบสนอง ที่วัดสามารถบริหารจัดการเพื่อตอบสนองความต้องการของญาติโยมได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของนางนุช งามดี (2558) ผลการวิจัยได้นำหลักการธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา 6 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความคุ้มค่าและด้านหลักความรับผิดชอบต่อ บรรเลง อินทร์จันทร์ (2556) ผลการวิจัยพบว่า ธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการเน้น ด้านหลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการตรวจสอบได้ หลักการมีส่วนร่วม ขณะที่รอง ปัญสังกา (2557) พบว่า ผู้บริหารมีพฤติกรรมการบริหารภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยแยกพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านหลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบต่อ หลักการมีส่วนร่วมและหลักคุณธรรม อยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย นอกจากนี้ผลการวิจัยนี้ยัง ระบุว่า ควรนำหลักการธรรมาภิบาลทั้ง 7 ประการ มาใช้ร่วมกับหลักการบริหารจัดการตามคำสอนของพระพุทธเจ้า คือ คุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 หลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ และการรักษาศีล 5 ของฆราวาสและประชาชนผู้เกี่ยวข้อง ต่อบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากการศึกษา บทบาทของเจ้าอาวาสเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10 จะเห็นได้ว่า เจ้าอาวาสมีบทบาทและมีความสำคัญเป็นอย่างมากที่มีผลต่อการบริหารจัดการของคณะสงฆ์ภาค 10 แต่ส่วนใหญ่เจ้าอาวาสจะให้ความสำคัญในด้านการดูแลเสนาสนะวัด การบริหารจัดการวัดการสร้างซ่อมแซม เสนาสนะต่างๆของวัดเป็นส่วนใหญ่ และความเอาใจใส่ในการศึกษาพระธรรมวินัยเป็นพุทธสูตรทางด้านหลักธรรมคำสั่งสอน เพื่อนำไปใช้อบรม สั่งสอนบรรพชิตและประชาชนโดยทั่วไป นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ในการปกครองพระภิกษุสามเณร การเผยแผ่ศาสนา การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณสงเคราะห์และสาธารณูปการ ในบางพื้นที่อาจจะมีเจ้าอาวาสบางรูปอาจจะขาดวิสัยทัศน์ ขาดเป้าหมายในการบริหารจัดการวัดที่ชัดเจน ไม่เอื้ออำนวยให้มีการมีส่วนร่วมของพระภิกษุรูปอื่นหรือกรรมการวัดในการบริหารจัดการวัด ไม่เปิดใจรับฟังข้อเสนอแนะของพระภิกษุสามเณรและอุบาสกอุบาสิกาในการบริหารจัดการวัด ไม่บริหารจัดการวัดโดยใช้หลักธรรมาภิบาล ปัญหาในการจัดการการเงิน

ของวัดที่ไม่โปร่งใส ปัญหาในการคัดเลือกบุคลากรในการทำหน้าที่ต่างๆ อย่างเสมอภาค จึงควรมีการจัดอบรมถวายความรู้และนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อจะได้นำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานคณะสงฆ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จุฬารัตน์ บุญยากร, (2550). *ความคาดหวังของประชาชนต่อวัด*, กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- นงนุช งามดี, (2558), *ทัศนะคติของบุคลากรที่มีต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลศึกษา*
เปรียบเทียบระหว่างเทศบาลตำบลบ้านแก่ง อำเภอกู่เข็ญ จังหวัดชัยภูมิ, วิทยาลัย
การปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- บรรเลง อินทร์จันทร์, (2556), *ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการนำหลักธรรมาภิบาลมา*
บริหารงานในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสวนสุนันทา
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1*. พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพฯ:
สุวีริยาสาส์น.
- พระครูพิศาลธีรธรรม.(2553). *ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี*
พระนครศรีอยุธยา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวิสุทธาณันทคุณ.(2554). *การบริหารจัดการวัดเขาช่องพรานจังหวัดราชบุรี*.
พระนครศรีอยุธยา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต).(2542) *การศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. พิมพ์ครั้งที่ 4.
กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม
- พระมหาสมชาย ฐานวุโร (เจ้าประเสริฐ).(2561), *แนวทางการประยุกต์หลักธรรมของพระเจ้า*
จักรพรรดิเพื่อพัฒนาสังคม, พระนครศรีอยุธยา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รอง ปัญสังกา. (2549). *พฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา*
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดอุดรธานี. การประชุม
วิชาการ ระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 6. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.